

ІСТОРИЧНІ ВІХИ СЕЛА БОРОВЕ

Історія села Борове сягає в глибоку давнину. Археологічні джерела свідчать, що на околиці села проживали племена зарубінецької культури. Відомі письмові згадки про село відносяться до першої чверті XVII ст. Саме до цього періоду належать польсько-литовські монети «боратинки», які по сьогоднішній день трапляються

джерелах немає згадки про Рахву, але про існування слов'янського поселення на околиці сучасного села сумніву немає.

Внаслідок ослаблення монголо-татарського іга, землі Турово-Пінського князівства захопила феодална Литва, а з другої половини XVI ст. – Польща. Історична

доля склалася так, що Борова майже з 1795 року залишалася під владою Речі Посполитої.

В 1795 році Рівненське Полісся було приєднане до Російської держави. Борова була включена до складу Пінського повіту Мінської губернії.

Дальший розвиток історії Борової є типовим для багатьох населених пунктів Полісся. Натуральне господарство, кріпосний гніт супроводили не одне покоління борівчан. Після реформи 1861 року, коли в Росії було скасоване кріпосне право, мало поліпшилось життя в Боровій, хоча реформа і надала борівчанам особисту

чоловіче працездатне населення було мобілізоване. Мобілізації підлягала й основна тяглова сила – коні. Борова залишилась без робочих рук. В 1915 році німці окупували село. На його жителів була накладена контрибуція в сумі 75 тис. крб. Борівчани змушені були її сплатити за дві години. З фронтів Першої світової війни не повернулось в село понад 30 односельчан. Про лютневу революцію 1917 року борівчани довідались від солдат царської армії, які пройшли селом, несучи транспоранти із написами «Долой царя». В селі дислокувалась військова частина, яка брала участь у воєнних діях проти німців. В першій половині грудня 1917 року північні райони були в руках військ Центральної Ради. Саме в цей період в селі діяв повстанський загін, який очолив Я.Д.Калюта. Активними бійцями цього загону були Петро Хвалько, Михайло Федорович Сидорчук та інші.

В другій половині серпня 1919 року наступ польських легіонів почався із Малевич. Жителька Борової Олександра Ошурко, яка проживала на віддаленому хуторі, повідомила про цю каральну акцію свого сина Євдокима, який проживав у Боровій. Євдоким сповістив більшість жителів села, які знайшли тимчасове сховище у навколишніх лісах. А в селі почалася формуватися група самооборони, до складу якої ввійшли Андрось Демидович Дяденчук (учасник революції 1905 року), Іван Андрійович Дяденчук (учасник російсько-турецької війни

застосовувались фізичні мірді покарання. Хоча в селі була школа, більшість дітей села освіту не здобували. Вони допомагали батькам вести господарство, пасти худобу, а то просто наймитували. За даними Пінського архіву, в 1939 році в Боровій біля 900 чоловік були неписьменними.

Ініціаторами антипольських виступів в Боровій були комуністи. За антиурядову пропаганду і агітацію Романов О.К. відбував покарання в концентраційному таборі Березі-Картузкій. Ковенько Григорій Андрійович був кинутий у каземати Сельської тюрми під Варшавою. Активним борцем проти окупаційного режиму був Ситницький Василь Петрович. Польські власті його заарештовували в 1936 і 1937 роках. В 1938 році Пінський суд позбавив волі Касянчика Петра Максимовича. За антидержавну діяльність Польським судом був покараний Рудник Кирило Пилипович. Активним агітатором був Супрунок Кирило Адамович. 17 вересня 1939 року влада знову змінилася, в край вступили радянські війська. Селянський комітет було створено у Боровій. Відкрилась школа. У 1940 році був створений колгосп ім. 17 вересня, який очолив Павло Мусійович Ковенько. З початком великої Вітчизняної війни, 23 червня 1941 року, в числі перших пішли на фронт жителі села Микола Павлович Ситницький, Яків Кирилович Хвалько, Леонтій Іванович Ошурко, Микола Адамович Хвалько, Петро Адамович

на території села та його околицях. Проте, археологічні джерела свідчать, що північні райони Рівненського Полісся ще в добу неоліту (IV – VII тисячоліття до н.е.) були заселені племенами дніпро-донецької культури гребінцево-накольчатой кераміки, назва якої походить від орнаменту посуду – наколів та відтисків гребінцевого штампу. Це лісове населення, в основному, займалося мисливством, рибальством, збиральництвом. На околиці Борової, в урочищі Дробишин, в 60-х рр. ХХ ст. були виявлені сліди зруйнованого могильника зарубінецької культури. В IX – X ст. територія села входила до складу Київської Русі. В XII ст. північна частина Рівненської області, в тому числі і Зарічненський район, перебували у складі Турово-Пінського князівства. Наприкінці 1240 - на початку 1241 р. на Полісся вдерлися орди хана Батия. Місцеве населення мужньо захищало свою землю від завойовників, але не могло встояти перед численним ворогом. Побутує цікава, не позбавлена романтичного забарвлення легенда. На території сучасної Борової було слов'янське поселення Рахва. Під час монголо-татарської навали воно було цілком зруйноване. Багато людей загинуло. Уціліле населення вирішило не повертатися в рідні місця, а дрімучими лісами пішли шукати нове місце для поселення. І знайшли його. Поселилися люди на місці сучасної Рафалівки, що у Володимирецькому районі. Назва селища, яке виникло значно пізніше, нібито має відношення до легендарної борівської Рахви. В письмових

волю. Більшість борівчан змушені були платити поміщикам. Успісках землевласників Пінського повіту Мінської губернії за 1872 рік згадується, що поміщик Людвіг Крашевський володів в селі Борова 10503 десятинами землі і в селі Колодіях Волинської губернії.

В другій половині ХІХ ст. село Борова Кухотсько-Вільської волості було невеликим. В ньому нараховувалось 66 дворів з населенням 823 чоловіка. В центрі села поміщиком Антоном Крашевським у 1843 році було побудовано храм, який був освячений 19 грудня (за новим стилем) на Святого Миколая. Пізніше відрилась церковно-приходська школа. Завідував нею священик Косинський. 18 вересня (за старим стилем) в Борівську школу був призначений вчителем псаломщик Михайло Львович Годлевський, уродженець села Язвенки Пінського уїзду, який, свого часу, закінчив Мінську духовну семінарію. Вчителював деякий час борівчанин Йосип Каленикович, який здобув освіту в Кухотській Волі. Навчання проходило у приватних хатах. Дітей приймали у перший клас із семи років. Тільки у 1903 році було збудоване спеціальне приміщення для школи. В 1906 році в Боровій нараховувалось 164 двори, в яких проживало 1263 чоловіка. З них - 657 складали чоловіки, 606 – жінки. Письменних було серед чоловіків 94 і 92 жінки. Елементарної грамоти багато борівчан навчилися дома, чоловіки, - перебуваючи на службі в царській армії. Проте основна маса із цієї категорії здобула освіту у церковно-приходській школі. В Першу світову війну майже все

1877-1878 рр.) та інші односельчани. Зібрані наспіх, погано озброєні, вони не могли відбити наступ поляків. Поляки спалили село. Згоріло до тла понад 70 селянських хат, згоріла вся Довга, половина Мостової, декілька хат в Глинищах (назви території села). Почалася смуга репресій. Влада стала польською. У липні 1925 року Польський сейм прийняв закон про парцеляцію й посадництво, на підставі якого підлягали викупу землі колишніх династій, казенні, занедбані поміщицькі господарства. Земля нарізалась ділянками по 26 га і продавалась селянам. Більшість парцелів купили багаті селяни, частину замі одержали осадники. Решта земельних масивів, разом з лісами і сінокосами, належала польському поміщику Богурському, який жив у Варшаві, а господарство вів орендар Барановський, маєток якого був у Тиховижі. Працювали тут, в основному, поденники, збіднілі селяни з навколишніх сіл та хуторів. Заробітки були мізерними. Окремі селяни були змушені емігрувати за океан. В Боровій діяла школа. Спочатку 2-класна, а згодом 4-класна. В 1935 році працювало три вчителі, окрім директора – керівника школи. Закон Божий викладав місцевий священик православної церкви. Шефство над школою взяв 24-й піхотний полк. Для відмінників навчання в 1935 році була організована екскурсія у Варшаву. На цій екскурсії побували Іван Григорович Романов, Михалко Хвалько та інші учні. В школі викладання велось на польській мові. Тут панувала сувора дисципліна. До учнів часто

Квачук, Андрій Мартинович Мельник, Петро Артемович Дяденчук та інші. Саме їм довелося прийняти перше бойове хрещення в боях за Київ. В цих боях загинули Павло Адамович Квачук і Петро Оверкович Пуха. Проте мобілізацію не вдалося здійснити до кінця. 5 серпня 1941 року Борова була окупована фашистами. Одним із організаторів антифашистської боротьби був Хвалько Петро Андрійович. Кулеметник першої світової війни, учасник Дубровицького збройного повстання, в період польської окупації жив і працював у Вінницькій області. Борівські підпільники вивішували червоні прапорці у громадських місцях, перешкоджали відправленню молоді на каторжні роботи в Німеччину як з Борової, так із навколишніх сіл. На Дольський хуторах Морочнівського району весною 1942 року було створено партизанський загін під командуванням сержанта Червоної Армії Д.С. Попова. В квітні цього року група вже нараховувала в своїх рядах 25 озброєних партизанів і десятки зв'язківців та розвідників. В загоні під командуванням М.С. Корчева билосся багато відданих борівських месників. За активну антифашистську боротьбу окупанти в квітні 1943 року спалили село Борове. Втрата рідних домівок, наступні каральні акції викликали ще більший гнів і ненависть до окупаційного режиму. Чоловіче населення масово пішло в партизани.

За матеріалами досліджень
Валентини Тумаш

